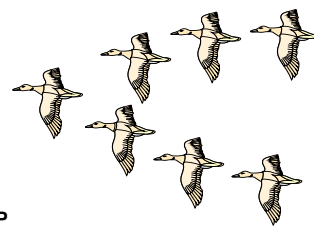

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERK GROEP VAN HET HOESCHEWAARDS LANDSCHAP

NUMMER 39, OKTOBER 2018

INHOUDSOPGAVE

Afscheid van natuurmens Koos Stoop – <i>Marianne van der Waal</i>	3
Pontische Meeuw, een wolf in schaapskleren – <i>Gert Huijzers</i>	4
Zwaar gewond tijdens attack – <i>Janus Verkerk</i>	5
Het klutenmysterie – <i>Gert Huijzers</i>	6
Bezoek aan de ‘Schouwse Schatkamer’ en meer – <i>Marianne van der Waal</i>	8
Zelfs vindt de mus een huis – <i>Henk van Noordwijk</i>	10
Iberische Tjiftjaf in Buttervlietpolder – <i>Hans Westerlaken</i>	11
Breedbekstrandloper bezoekt Hoeksche Waard – <i>Gert Huijzers</i>	12
‘Ik moet de horizon om me heen zien’, door Gerard Ouweneel – <i>Martin Benard</i>	13
Waterwildtellingen exit? – Gerard Ouweneel	14
Notulen VWG vergadering maart 2018 – <i>Janus Verkerk</i>	17

Bijlagen

Adressenlijst VWG Hoeksche Waard	bijlage A
----------------------------------	-----------

Foto voorkant

Vlucht Kluten en enkele Grutto's, broedvogels van de Hoeksche Waard

Redactioneel

Han en Martin Benard

Voor deze uitgave van ‘In Vogelvlucht’ ontvingen we relatief weinig kopij. Het najaarsnummer is meestal wel dunner dan het voorjaarsnummer, maar het kan ditmaal een gevolg zijn de enorme hoeveelheid kopij voor het vorige nummer, toen we ruim over de 50 pagina's heen gingen. We nemen ons voor in het vervolg de aangeleverde kopij wat meer te verdelen, waarbij actuele stukken voorrang krijgen boven meer algemene stukken. En uiteraard alleen in het geval de hoeveelheid artikelen dat toelaat. Liever een luxeprobleem in het voorjaar, dan een mager najaar. Tenslotte nog een herhaalde oproep: wie neemt na ruim 10 jaar het redactie-stokje van ons over? Het is echt niet veel werk. Aankomend voorjaar staat nummer 40 (!) op stapel.

Afscheid van natuurmens Koos Stoop

Marianne van der Waal

Toen ik het bericht kreeg dat Koos Stoop op 25 augustus overleden was kwamen er onmiddellijk allerlei leuke en mooie herinneringen bij mij boven. Ik heb hem leren kennen als een aardige en vriendelijke, altijd opgewekte man en hij stond voor iedereen klaar. Je kon aan hem zien dat hij een echte buitenman was en eerlijk gezegd was ik altijd een beetje jaloers op zijn gezonde kleur en zijn gladde wangen.

Voor onze Vogelwerkgroep was hij jarenlang actief. Hij nam deel aan diverse tellingen, hij was lid van de Weidevogelgroep en heeft menig nestje beschermd. Toen we een keer met de hele groep een weekend naar Texel gingen waren Koos en zijn vrouw Jozé ook van de partij. Hij genoot intens van het gezelschap en de onderlinge gezelligheid. Het aardappelschillen voor zo'n 14 man nam hij met plezier op zich.

Op zaterdagmorgen knotte hij mee met de Knotvogels, de knotploeg van de weidevogelgroep. Lekker buiten werken en daarna gezellig met elkaar soep eten en borrelen vond hij heerlijk. Hij heeft dat volgehouden tot het echt niet meer kon.

Ook voor de Hoekschewaardse jeugd heeft hij veel betekend. Honderden schoolkinderen heeft hij liefde voor de natuur bijgebracht tijdens natuur- en kabouterpaden. Maar hoeveel energie hij ook stak in zijn vrijwilligerswerk, zijn vrouw en kinderen kwamen voor hem op de eerste plaats en zij zullen hem dan ook ontzettend missen. Maar dat geldt ook voor mij en ongetwijfeld vele anderen.

Pontische meeuw, een wolf in schaapskleren

Gert Huijzers

Op 16 september 2017 ging ik 's avonds nog even kijken in “het poldertje”, beter bekend als de Leenheerengorzenpolder als onderdeel van Spuimonding Oost bij Goudswaard. Al weken is het genieten van de soortenrijkdom en de aantallen vogels. Zo foerageren er honderden eenden en dan met name wintertalingen, pijlstaarten en kraakeenden op de regelmatig onder water komende kamille. De kamille, die hier na de transformatie van landbouwpolder naar getijdenatuur massaal is opgekomen, draagt nu volop zaad en blijkt met hoog water enorm in trek te zijn bij de watervogels. De hoogwaterhoogte is zodanig dat de planten maximaal net onder water komen en daarmee ook grondelend goed bereikbaar blijven.

Zo'n “voertafel” trekt aandacht, zo ook van predatoren, als bruine kiekendief, havik en andere roofvogels. Een groep die minder in de gedachten opkomt en zich tussen de andere vogels ophouden zijn de meeuwen. Veelal zijn het kok-, storm- en kleine mantelmeeuwen, met af en toe een zilvermeeuw en Pontische meeuw. De laatste blijkt een echte rover te zijn. De soort is waarschijnlijk regelmatig aanwezig dan vastgelegd in waarneming.nl, wat puur met soortkennis en afstand van de waarnemer tot de vogel te maken heeft om betreffende details vast te stellen.

Op bovengenoemde avond zwom een Pontische meeuw tussen de grote groepen wintertalingen, kraakeenden en pijlstaarten. De meeuw probeert dat zo onopvallend mogelijk te doen. Bij nadere beschouwing viel het op dat de eenden de Pontische graag op afstand houden en liefst minimaal vijf meter of meer. Een typisch gedrag is dat de Pontische zich af en toe zo plat mogelijk probeert te maken, om dan al zwendend de eenden proberen te benaderen, als een katachtige in de tijgersluipgang. Op deze manier worden vele meters afgelegd, waarbij de eenden de meeuw goed in de gaten houden. Soms wordt plots door de Pontische een aanval ingezet door de afstand dan vliegend te overbruggen. Die avond ben ik er getuige van dat een Wintertaling wordt gegrepen. Bizar om te zien, de aanval wordt namelijk ingezet als de taling aan het grondelen is en volkomen door de meeuw wordt verrast. De taling wordt door de meeuw bij de nekt gepakt. Soms verdwijnt het eindje daarbij onder water, maar ondanks alle verwoede pogingen blijft ze in leven en weet uiteindelijk te ontkomen. Mogelijk ook door vermoeidheid bij de meeuw, als gevolg van de duur van het voorval en de grootte van de prooi. In de dagen erna heb ik het gedrag van de Pontische nog een aantal keer mogen aanschouwen, incl. het vangen van talingen en het weer “laten” gaan ervan.

Dit wetend, dan let je extra op de vogels als ze weer in het gebied rondwaren. Zo ook in 2018. Daarbij valt op dat de vogels een groot jachtgebied hebben en dikwijls vanuit Spuimonding West, via het Spui binnen vliegen, de Leenheerengorzenpolder afspeuren en al dan niet verder op jacht gaan boven de Korendijkse Slikken en de aangrenzende polders. Bij het schrijven van deze ervaringen meldt Bert-Jan Luijendijk mij dat de Pontische deze keer een jonge bergeend van enkele weken oud weet te verschalken en in de vlucht meeneemt.

Zwaar gewond tijdens attack

Janus Verkerk

Het gebeurde op Tiengemeten in de ochtend van 16 juni. Doel van de excursie was het terugvinden van de Roodhalsfuut die de dag ervoor door Rob Burgmans roepend was waargenomen. Iets wat me na de diens melding de avond ervoor tijdens een gezamenlijk diner behoorlijk bezig was gaan houden. Dat diner, gevolgd door een zeer geslaagde nachtzwaluwexcursie op de Wouwse plantage, had overigens tot gevolg dat we ons er wel toe moesten zetten de pont van 9 uur naar het beroemde vogeleiland te halen. Dat lukte wonderwel. Inclusief de 18 km die we daarvoor op de E-bike hadden getrotseerd.

Terug naar Tiengemeten. Na lang zoeken in een lastig biotoop vonden we de begeerde Roodhalsfuut. Met gedragingen die bij een broedsel horen waarbij maar weer eens ingeschertpt dat er op Tiengemeten nog wat te ontdekken valt. Fietsend naar de oostpunt van Weelde werd de aandacht opgeëist door de vele Bijenorchissen die overal op het eiland staan. Eerder hadden we al de zeldzame Pyramideorchis gevonden. Gezeten aan de dijk kwam een Kleine mantelmeeuw aanvliegen die plots inviel voor ons net achter een strookje Guldenroede. De daar aanwezige Meerkoeten gingen direct vreselijk tekeer. “Daar gaat weer een jong Meerkoetje” zeiden wij tegen elkaar. Het gekrakeel hield aan. Toen we ook gesmoorde kreten van de Kleine mantelmeeuw meenden te horen besloot ik om de barrière van tien meter Guldenroede te nemen om te zien wat zich daar afspeelde. Wat ik aantrof verbaasde me in hoge mate. Vlak voor me zag ik twee adulte Meerkoeten vechtend en pikkend bovenop de mantelmeeuw die vrijwel volledig was ondergedompeld. Het doel was duidelijk om de inmiddels kansloze meeuw te verdrinken. Geschrokken van mijn persoon liet één van de twee los en verdween in de vegetatie maar de ander wist van geen ophouden. Na een poosje dit tafereel te hebben gadeslagen stortte nummer twee zich wederom in het gevecht. De meeuw was ten dode opgeschreven en probeerde de drie meter naar de kant te halen. Dat lukte na een minuut of vijf en pas toen lieten de Meerkoeten los. De Kleine mantelmeeuw zat daar zo zwaar gehavend dat deze het volgens ons niet heeft overleefd.

Meerkoet – Foto Arie den Tuinder

Het klutenmysterie

Gert Huijzers

De kluten behoren tot de eerste broedvogels van de in 2017 van landbouw naar intergetijdenatuur getransformeerde Leenheerengorzenpolder (Goudswaard). Niet vreemd, want de kluut is een echte pionier, met het liefst zo min mogelijk begroeiing. Na de 26 broedparen in het opleveringsjaar 2017 van de Leenheerengorzenpolder is de nieuwsgierigheid groot met hoeveel paren de kluten in 2018 tot broeden komen. De omstandigheden lijken nog steeds goed, want op de potentiële broedplaatsen is nog steeds weinig begroeiing. Veel daarvan is tijdens het regelmatige hoge water in najaar en winter verdwenen of wat nog achterbleef is in de tweede vorstperiode met een bosmaaier versnipperd.

Op 2 april 2018 arriveren eerste kluten, wat binnen enkele weken oploopt naar meer dan honderd vogels. Bij de vogels is er een grote voorkeur om op het hoogst gelegen punt te willen nestelen, nl. op het “eiland” (zie kaart) dat op bijna 100+ NAP ligt. Het hoogste gedeelte raakt al snel vol, waarbij de overige vogels op de lager gelegen randen of op het “schiereiland” nesten maken. Het schiereiland ligt ongeveer op 70+ NAP en is daarmee behoorlijk kwetsbaar.

Op 30 april zijn er 44 bezette nesten op het “eiland” en 20 nesten op het “schiereiland”. Op 1 mei blijkt het hoogteverschil cruciaal. Na een overvloedige regenbui met ca. 60 mm neerslag, gevolgd door een harde wind en hoogwater de dag erna, komt het “schiereiland” al snel in een kritieke situatie. De waterstand loopt door de afvoer van de grote rivieren op tot 97+ NAP. De kluten houden het op het “schiereiland” niet droog en alle 20 nesten spoelen weg. Het “eiland” loopt geleidelijk op tot een soort plateau, waarbij uitsluitend de 25 nesten op het plateau standhouden. In totaliteit lopen er 39 nesten onder water. In dezelfde periode hadden 3 koppels kieviten al donsjongen. Geen van allen overleven het, een regelmatige bezoeker aan het gebied vindt een paar lijkjes langs de oevers. De getroffen kluten pakken de draad van het leven al snel op en starten opnieuw op het eiland en schiereiland. De 25 paren op het eiland breiden uit naar 33 bezette nesten, op het schiereiland kom ik op 24 vestigingen en nog 2 er tussenin liggend, wat mij iets al te optimistisch lijkt gezien de hoogte aldaar.

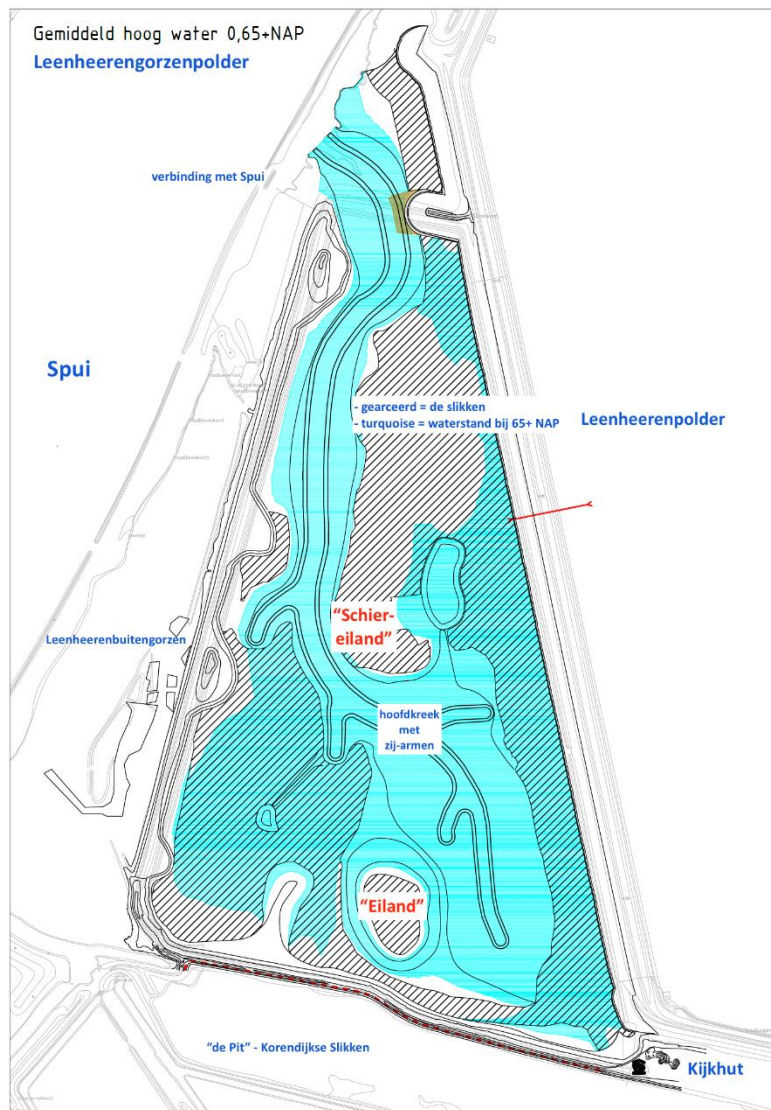

Op het eiland blijkt zich ook een Franse kluut te hebben gevestigd. De vogel is als pul op 3 juni 2011 geringd het Réserve Naturelle de Séné en verblijft tot in 2016 daar en een aantal in de buurt gelegen

gebieden, allen even boven of onder Saint Nazaire. Op 10 april 2017 wordt de vogel in Kerkwerve (Zeeland) opgemerkt, om vervolgens in december weer op Franse locatie te overwinteren. Op 21 april 2018 zie ik de vogel in de Leenheerengorzenpolder, die tot broeden komt en het nest centraal op het eiland heeft.

Midden mei verblijven er zo'n 150 volwassen kluten, zowel broedend als foeragerend. Blijkbaar komen niet alle aanwezige vogels tot broeden. De eerste donsjongen (14 mei) zijn onder toezicht van de ouders druk met het foerageren langs de waterranden en in de achterblijvende plasjes. Naar het einde van mei loopt het aantal jonge vogels al snel op naar minimaal 50 jongen, van net geboren tot ca. 2 weken oud. Gemiddeld doe ik iedere 2 dagen een observatie van de ontwikkelingen en heb daar nooit enige poging tot predatie waargenomen. Roofvogels als, bruine kiekendief, buizerd, havik en anderen, worden al snel collectief uit het gebied gejaagd. Kleine mantelmeeuwen en een adulte Pontische meeuw zijn af en toe aanwezig, maar in minimale aantallen.

Na een paar dagen van afwezigheid ben ik op 5 juni verbijsterd, als er slechts 60 adulte vogels zijn en geen enkel jong, de rest lijkt compleet van de aardbodem verdwenen. Op 31 mei is er weliswaar een heftige regenbui geweest, maar die heeft op geen enkele manier tot bijzonder hoog water geleid. Dat kan naar mijn mening niet de reden zijn geweest. Wat dan wel? Bezoek van groepen meeuwen? Iets wat ter sprake komt in een gesprek met Gerard Ouweneel, naar aanleiding van soortgelijke ervaringen in grote stern kolonies. Vreemd is ook dat alle jongen die nadien ter wereld komen ook elke keer binnen enkele dagen verdwijnen. Op 23 juni ben ik voor het eerst getuige dat een kleine mantelmeeuw al vliegend een jong van enkele dagen oud oppakt en ermee naar de aangrenzende Leenheerenpolder vliegt. Een soortgelijk voorval heeft Bert Jan Luijendijk met de Pontische meeuw die een jonge bergeend verschalkt. In tegenstelling tot de kluten weten de 2 bergeendenkoppels ieder 4-5 jongen groot te brengen. Op 26 juni noteer ik de laatste 2 koppels kluten met enkele dagen oude jongen en op 29 juni 20 adulte foeragerende vogels en geen spoor van de jongen. Een enkele keer was er koppel met 2 juveniele vogels, waarbij ik de twijfel heb of die in de Leenheerengorzenpolder zijn opgegroeid of misschien afkomstig zijn van het Spuimonding West aan de andere zijde van het Spui. 1 juli lopen er nog 2 adulte vogels te foerageren en daarna is het over, alle kluten hebben de Leenheerengorzenpolder gedag gezegd.

Bezoek aan de “Schouwse Schatkamer” en meer

Marianne van der Waal

Op zaterdag 22 september vertrok er een delegatie van onze VWG richting Schouwen. Het was een mooi initiatief van Gerard. Hij had eerder een bezoek aan de “Schouwse Schatkamer” gebracht en was onder de indruk van wat hij daar te zien en te horen kreeg.

Wij arriveerden daar rond 10 uur en werden door Wim Backhuis en zijn vrouw opgewacht met koffie en wat lekkers. Toen we zijn privémuseum binnenstapten waren we totaal verrast door de omvang en de uitgebreidheid van de collecties. Onbegrijpelijk dat iemand zoveel in één leven kan verzamelen.

Naast vogels is zijn passie slakken en mocht iemand bedenken dat je daar snel mee klaar bent: er zijn ongeveer 75.000 slakkensoorten op de wereld, op het land en in de zee. Wim heeft er duizenden van in zijn bezit. Prachtig gerangschikt in eindeloze ladekasten. Maar zijn collecties omvatten veel meer: vogels, vlinders, jachttrofeeën, allerlei levensvormen uit de zee en bijzonderheden meegebracht uit Oceanië. Hij bezit ook een boekenantiquariaat met duizenden boeken over flora en fauna. Overal had Wim een boeiend verhaal bij, met enthousiasme en humor gebracht.

Na het bezoek (wat eigenlijk veel te kort was) gaf een boswachter van SBB uitleg over het plantenleven in de Prunje. Hij wees ons op veel zoutminnende planten, die het hier goed doen omdat de grond nog steeds zout bevat door de overstroming van 1953.

De gevolgen van de extreem droge zomer waren hier en verder in Plan Tureluur duidelijk te zien. Uitzonderlijk weinig water overal in het gebied. De Prunje heeft helemaal droog gestaan met als gevolg dit jaar veel dode jonge vogels.

Na de wandeling, die met een fikse hagelbui eindigde, gingen we richting Heerenkeet om op te drogen en te genieten van een heerlijke lunch met prachtig uitzicht op de Oosterschelde.

Ben je eenmaal hier dan is een bezoek aan de Flaauwers- en Weversinlagen een must, hier vormden honderden Lepelaars, zeker 1000 Wulpen, behoorlijke aantallen Groenpoot- en Zwarte Ruiters en Rosse Grutto's eilanden van vogels in een gebied dat prachtig rood gekleurd was door de zeekraal. Na een bezoek aan de inlaag bij de Stompe Toren, de Brouwersdam en Stellendam was het tijd om naar huis te gaan.

Het was een mooie dag met veel nieuwe indrukken. Goed om je blik te verruimen en goed voor het sociale aspect van de VWG, het onderhouden van het onderlinge contact.

Er ligt al een plan om volgend voorjaar, met VWG-leden die daar belangstelling voor hebben, aan een vaartocht deel te nemen naar de Marker Wadden. Dit nieuwe vogel- en natuurgebied is een bezoek meer dan waard. Er kan gewandeld worden (een route van zelfs 12 km) en tijdens de tocht krijgen we uitleg van deskundigen.

Nader bericht daarover volgt.

Zelfs vindt de mus een huis

Henk van Noordwijk

Het is al lang geleden dat ik deze regel uit psalm 84 uit volle borst meezong in de kerk.

De regels daarna waren nog mooier:

Zelfs vindt de mus een huis, o Heer.

De zwaluw legt haar jongskens neer

In 't kunstig nest bij Uw altaren.

Daaraan moest ik regelmatig denken in dit jaar van de huiszwaluw.

Want ik heb een paar prachtige “kunstige” nesten gezien.

Vanaf half april tot begin september van dit jaar heb ik enkele nesten “geadopteerd” en de gang van zaken nauwkeurig geobserveerd.

Op nummer 109 en 111 waren vorig jaar voor het eerst drie huiszwaluwnesten in elkaar gezet. Er is toen ook gebroed.

Ik was benieuwd of de zwaluwen ze ook dit jaar weer konden vinden. En dat was zo. Vanaf half april was er heel wat activiteit waar te nemen. Leuk!

Hoewel: al heel snel lagen er twee huiszwaluwen dood op de stoep bij nummer 111.

Je zal maar een paar duizend kilometer hebben gevlogen en vlak na aankomst het loodje leggen.

Maar verder werden de drie bestaande nesten volop in gebruik genomen.

Gelukkig vonden de bewoners het ook leuk dat de zwaluwen hun huis gebruikten om een gezin te stichten. Ze vonden het zelfs goed dat ik een paar keer per week kwam gluren naar de activiteiten van de huiszwaluwen.

Om een lang verhaal niet nog langer te maken: de drie nesten waren succesvol: er zijn jongen geboren, gevoerd en uitgevlogen.

Voordat het zover was, zijn er nog twee nesten bijgekomen, plus nog een half afgemaakt nest. Ook in de warme, zeer droge zomer was er blijkbaar voldoende materiaal aanwezig om de nesten te bouwen.

Dat kunnen ze trouwens heel erg snel.

Ook uit de twee nieuwe nesten zaten al vrij snel enkele nieuwsgierige jongen naar buiten te kijken (wat hebben ze trouwens grote ogen!).

In drie van de vijf nesten is bovendien opnieuw gebroed. Ook met succes.

Wat rest, zijn enorme hopen ontlasting. Geen probleem voor de bewoners. Bij nummer 109 hebben ze zelfs het plan opgevat om volgend jaar één of meer kunstnesten te plaatsen.

Ze waren laat dit jaar, de huiszwaluwen. Maar het succes bij “mijn” nesten was super.

Foto: Gert Huijzers

Iberische Tjiftjaf (*Phylloscopus ibericus*) in Buttervlietpolder, Strijen, 7 - 20 mei 2018

Hans Westerlaken

Op 7 mei besloten Menno en ik gezamenlijk te gaan vogelen in de Hoeksche Waard. Berichten over Draaihalzen en Grauwe Klauwieren, die op nabijgelegen eilanden de dag daarvoor gezien waren, schroefden de verwachtingen hoog op. Na enkele veelbelovende plaatsen bij Puttershoek, de Staart bij Oud-Beijerland en de Leenherengorzenpolder te Goudswaard, zonder bijzonder resultaat bezocht te hebben, besloten we de middag af te sluiten bij de bosjes in de omgeving van de trektelpost. Tijdens het rijden in de auto merkte Menno een zingende vogel op waarbij ik dacht, dat het om de aanwezige Nachtegaal ging, maar na beluistering hoorden we de onmiskenbare zang van de Iberische Tjiftjaf. Enkele dagen voordat deze vogel ontdekt werd, was er al enige tijd een zingend exemplaar aanwezig bij Heerjansdam, een vogel, die wij beiden gezien en gehoord hadden en derhalve nog vers in het geheugen lag. Het geluid werd direct opgenomen en verspreid onder de app-groepsleden en kon ook door enkelen van hen bevestigd worden.

Gezien het feit, dat de vogel zich op een niet vrij-toegankelijk gebied bevond en er voor belangstellenden een exemplaar in Heerjansdam aanwezig was, werd besloten de locatie alleen binnen de app-groep te delen. Hoewel het een nieuwe soort voor de HW en een CDNA-soort betrof, mocht de vogel zich niet op veel belangstelling verheugen. Wellicht vanwege het feit, dat de soort tot 1996 als ondersoort van de Tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*) beschouwd werd en dat er qua uiterlijk niet veel valt te beleven aan de vogel.

Deze waarneming, indien geaccepteerd, was de eerste voor de Hoekse Waard, de 7^e voor Zuid-Holland en de tot die datum, het 43^e geaccepteerde geval voor Nederland. In het voorjaar van 2018 werden 4, mogelijk 5 Iberische Tjiftjaffen in Nederland waargenomen. Op uiterlijke kenmerken is een Iberische Tjiftjaf lastig te herkennen. Kenmerken als lengte van de snavel en staart, bleke onderdelen, tekening van wenkbrauwstreep zijn moeilijk tot niet waar te nemen. In alle geaccepteerde gevallen, op een na, werd de zang als doorslaggevend kenmerk gebruikt.

De soort broedt in het uiterste zuidwesten van Frankrijk, plaatselijk op het Iberisch Schiereiland en Noordwest Afrika; de belangrijkste overwinteringsgebieden liggen vermoedelijk in West-Afrika, vanaf Senegal oost tot Zuid-Mali, Burkina Faso en Noord-Ghana. In 2016 was er sprake van een waarschijnlijk gemengd broedpaar in Overijssel. Tussen 2010 en 2015 waren er 26 gevallen met als uiterste datums 8 april en 7 juli. Of de toename een kwestie van opmars van de soort is of een betere herkenning door waarnemers zal de tijd moeten leren.

Iberische Tjiftjaf, Buttervlietpolder, mei 2018. Foto's : Bert-Jan Luijendijk.

Breedbekstrandloper bezoekt de Hoeksche Waard

Gert Huijzers

De voor- en najaarperiodes dat de steltlopers doortrekken geven regelmatig onrust, vooral als je een getijdegebiedje als de Leenheerengorzenpolder naast de deur hebt. Dan wil je eigenlijk zo min mogelijk missen. Dat is waarschijnlijk ingegeven door het gemis van zo'n type habitat over een reeks van jaren en de interesse voor deze vogelgroep. Als er dan in het jaar van oplevering (2017) van het gebied ook nog eens een bijzonderheid als een Bonapartes strandloper wordt gezien, dan wakkert dat het vuurtje alleen maar verder aan.

Het zoeken naar een bijzonderheid levert ook regelmatig een spanningsveld op, als je enerzijds de ontwikkeling van een gebied en de vogels zoveel als mogelijk wilt volgen en vastleggen en anderzijds toch dat ene minder reguliere soortje eruit wilt halen.

Op pinkstermaandag 21 mei 2018, met de zoveelste mooi dag op rij, zijn de omstandigheden weer prima, dus bijtijds erop uit. De dagen ervoor waren al goed voor Temmincks strandloper, kleine strandloper, krombekstrandloper, bosruiter, groenpootruiter en nog tal van andere soorten. Vandaag valt het aantal soorten en de aantallen mee, bovendien loopt bijna alles op ruim 250 meter afstand van de "kijkwal", in het centrale gedeelte van de Leenheerengorzenpolder. De broedende kluten en pullen zorgen voor een verhoogde staat van paraatheid van de adulte kluten en leidt regelmatig tot het zowel individueel als collectief verjagen van potentiële predatoren maar ook alles wat in de buurt van de jongen komt. Gevolg hiervan is dat de steltlopers zich regelmatig door het gebied verplaatsten, of zelfs ervoor kiezen naar het aangrenzende Spuimond West over te steken. Toch krijg ik een afwijkend steltlopertje in het vizier, wat me eerst een beetje aan een krombekstrandloper doet denken. Al snel valt het afwijkende kopstreeppatroon op, zwarte oogstreep en lichte wenkbrauw, wat dan wel eens een breedbekstrandloper zou kunnen zijn. Oeps, die staat nadrukkelijk op het wenslijstje voor het gebied. Snel een check op de andere kenmerken, alvorens het breder uit te zetten. Gelukkig komt de vogel zo'n 100 meter dichterbij te zitten en kan ik de rechte snavel met de knik aan het einde van de snavel beter zien, maar ook het afwijkende meer "zwart/witte" kleurpatroon en de manier van foerageren. Vooral goed te zien en te vergelijken met de kleine strandloper en bontbekplevier die er regelmatig bijlopen. Na de vogel op de digitale media te hebben geplaatst, mijn echtgenote gevraagd mijn teelens te komen brengen voor de vastlegging van de eerste breedbekstrandloper van de Hoeksche Waard. Binnen een uur komen de eerste medevogelaars vanuit met name Oost HW "aangevlogen" en dat is maar goed ook, want na enkele verplaatsingen door de klutenonrust besluiten de Breedbekstrandloper en enkele andere soorten naar Spuimonding West over te steken.

‘Ik moet de horizon om me heen zien’ – door Gerard Ouweneel

Martin Benard

Zoals in de politiek met het ‘Lubberiaans’ en in de voetbalwereld met het ‘Cruijffiaans’ een zekere kenmerkende stijl van taalgebruik wordt aangeduid, hebben we in het vogelaarswereldje het ‘Ouweneeliaans’. Misschien klinkt ‘Ouweneels’ beter, maar ik houd het even bij een eensluitend achtervoegsel. Je hoeft niet meer dan een alinea, meer waarschijnlijk slechts één zin, van een artikel van de hand van Gerard Ouweneel te lezen en je weet met welke auteur je te maken hebt. Zijn unieke woordkeuzes hebben de Nederlandse taal met vele nieuwe woorden verrijkt. Bloemrijk taalgebruik verlevendigt de stukken met vaak treffende omschrijvingen. Van ‘kantelende meningen’, ‘Haags babbelflirt’ en ‘gevreemde recreatieflirtjes’ heb je direct een beeld. ‘Cohorten’, ‘melkweg’, ‘treintjes’, en dergelijke woorden meer, laten zich gemakkelijk visualiseren in onze gedachten. Zijn vaste lezers, en dat zijn we als vogelaars in de Hoeksche Waard zonder twijfel allemaal, klinkt het bekend in de oren. Veel vindingen worden ongetwijfeld letterlijk voor het eerst gebruikt, en toch klinken ze als vertrouwd ‘Ouweneeliaans’.

Een sterk staaltje taalkunst van de auteur, met inmiddels decennia aan schrijverservaring, waarvan alweer een prachtige bundel met vogel(aars)verhalen het licht zag, getiteld: ‘ik moet de horizon om me heen zien’. Niet minder dan 86 verhalen werden gebundeld tot een boekwerk van ruim 300 bladzijden. De vaart zit er stevig in bij Ouweneel, die regelmatig niet meer genoeg heeft aan één artikel om een onderwerp te behandelen, getuige meerdere drietrapsartikelen. Of zelfs vier, zoals voor ‘Svalbard’ (want ‘Bowhead’ hoort ook in dat rijtje), alvorens de pen werd neergelegd.

De vraag is in hoeverre we het hier in ‘In Vogelvlucht’ nog over de inhoud zelf moeten hebben. Los van het feit dat die zeer divers is, en daarmee niet in een paar regels is te vangen, is de opzet van Ouweneels boeken ons inmiddels allemaal bekend. Van de eigen achtertuin tot aan de uithoeken van de wereld, van regionale vogelaars tot vrienden uit den vreemde, het komt allemaal voorbij. Uiteraard ontbreken ook mijmeringen met betrekking tot zijn jeugd, alsmede politieke onderwerpen zoals windmolens en gebiedsontwikkelingsplannen niet in zijn nieuwste boek. Wat mij betreft uitermate variabel en boeiend. Met een dergelijk formaat boek in de hand kon ik me niet direct de beheersing opleggen het letterlijk van voren naar achteren te gaan lezen. Her en der snackend uit de voorraad titels, heb ik onrustig heen en weer bladerend eerst een globale bloemlezing gemaakt, alvorens alsnog netjes voorin te beginnen.

Persoonlijk geniet ik er van om op rustige ogenblikken een serie verhalen te lezen. Ik had het geluk de bundel in handen te krijgen voordat de zomervakantie begon, zodat het meening op reis door Scandinavië. De voorkeur van Gerard om vooral in gebieden rond te struinen met een verre horizon, heeft me tijdens die reis regelmatig doen denken aan hoe Gerard zou reageren op de omgeving van dat moment en bijbehorende soorten. Liggend op mijn buik in de Noorse hoogvlakte op twee meter van een broedende Morinplevier. Langs de oevers van de zuidwestpunt van Zweden op de golfbaan van Falsterbo. Met excuses voor deze toevoeging van persoonlijke reisdetails, maar over die gebieden gaat het onder andere in het boek. En ik had het bij me. Op zulke momenten wil je toch even lezen wat Gerard er had beleefd en wat hij erover heeft te zeggen.

Om het boek te duiden hierbij een treffend citaat uit één van de hoofdstukken uit het boek zelf: “...vogels, die symbool staan voor het begrip vrijheid, ruimte, kust en zee, onvoorspelbaarheid, het weer, kieskeurigheid, voedselafhankelijkheid, spanning, hoop en vrees, met steeds een ondertoon van bewondering voor die schitterende schepsels, ...leveren een staalkaart op aan ontboezemingen en gekoesterde sentimenten”. Werkelijk, ik zou het niet beter kunnen samenvatten! Dit is het! Dit gaat over het boek zelf. En hoewel de auteur hier bij het schrijven doelt op één bepaalde soort, kan het moeiteloos voor talloze andere soorten worden gebruikt. En voor vogels in het algemeen. Aanbeveling niet nodig, verplichte lectuur voor Hoekschewaardse vogelaars.

Eén van de tientallen verhalen uit het boek volgt hieronder, getiteld ‘Waterwildtellingen exit’. In het boek is deze bijdrage gesplitst in twee delen. Het gaat over Gerard’s ‘local patch’, de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen. Een gebied wat hem na aan het hart ligt en ons allen bekend is. Het inspireerde Rob Buiten tot het maken van een portret van Gerard voor ‘SOVON-nieuws’, wat gepubliceerd september 2018 onder de kop ‘Hopen op een tel-effect’.

Waterwild tellingen exit?

Gerard Ouweneel

I - Een jubileum

Najaar 2012 kon ik het gouden jubileum vieren van vijftig jaar watervogels tellen. Thans is dat inmiddels 55 jaar, een tijdvak dat wel wordt aangeduid met een smaragden herdenking. Aan die jubilea kwam geen champagne te pas, ook geen felicitaties of briefje, niets. Ik voelde me niet tekortgedaan.

Het begon met een oproep in het septembernummer van 1962 in *Het Vogelaar*. Die oproep was van het ITBON, het in Arnhem gevestigde Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur. Men zocht vrijwilligers om mee te doen aan waterwildtellingen. Het initiatief tot een internationaal breed opgezet onderzoek naar het lot van watervogels was al kort na afloop van WOII uitgegaan van het IWRB in Engeland, het nog steeds bestaande International Waterfowl en Wetlands Research Bureau.

Het slot van de oproep in *Het Vogeljaar* van J.A. Eygenraam eindigde met: ‘Vanaf 16 september hoop ik toch veel nieuwe medewerkers te kunnen inschakelen’. Die zin nu weer lezend, meen ik een wat feodaal getint ondertoontje te bespeuren. Hoe dan ook, velen reageerden positief, naar later bleek zonder uitzondering vogelaars met idealistische motieven, personen die hoopten met het tellen van de aantallen watervogels in hun excursieterreinen bij te dragen aan het behoud van waardevolle gebieden. Houdt dat vast, want het lijkt erop dat dit element anno heden, een halve eeuw later, bewust of onbewust wordt veronachtzaamd.

Het ging bij het ITBON om eenden, ganzen en zwanen. Met vanaf 1 september tot 31 maart eens in de veertien dagen het veld in was de telfrequentie niet kinderachtig. De eerste teldag zou 2 september 1962 zijn. Indien de vrijwilligers die zouden missen kon het ITBON daar wel overheen komen, schreef Eygenraam. Vanaf begin september tot einde maart had het instituut voor haar tellers vijftien data gereserveerd. Er was toen, en trouwens nu nog niet, sprake van enigerlei vergoeding voor bijvoorbeeld gemaakte brandstofkosten. Alleen herinner ik mij dat toen in 1973-1974 de autoriteiten meenden te moeten overgaan tot brandstofdistributie, er enkele benzinebonnen bij de tellijsten waren gevoegd. Kennelijk waren de organisatoren bezorgd dat hun vrijwilligers de schaarse brandstoffen niet zouden aanwenden voor telkilometers.

Ik haakte ook in, vooral omdat ik erop vlaste met de ITBON-oproep in mijn knuisten eindelijk de juiste geloofsbrieven te kunnen overleggen voor de al jaren begeerde vergunning om de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen bij Numansdorp te betreden. Dat lukte. Waartoe die toegang later allemaal heeft geleid schreef ik eerder neer.

Mijn eerste door die vergunning gelegaliseerde teldag was 28 oktober 1962. Deze leverde 2500 grauwe ganzen en 10 kolganzen op. Veertien dagen later, op 18 november 1962, telden Luuk Draaijer en ik 6000-7500 grauwe ganzen, ook weer kolganzen en 400-800 rietganzen. Weer twee weken later, op 2 december 1962, waren er ook 50 brandganzen. Die voor toen onverwachte verrassing kreeg in het dagboek een stevige onderstreping mee. Kort nadien begon een van de langste en strengste winters die onze natie en zijn bewoners in de vorige eeuw ondergingen. Ik zag er toen vanaf om in die maanden op de Vespa-scooter naar Numansdorp te glibberen. Pas in maart 1963 kwam ik weer in het door het ITBON gewenste datumgareel.

Vergeleken met rond 1965 is nu het aantal binnen de landsgrenzen overwinterende wilde ganzen ruwweg verzeestevigd. Geprojecteerd tegen die groei is, gemeten naar huidige normen, het toen in Cromstrijen getelde aantal weinig spectaculair. Een halve eeuw terug was dat wel het geval. Bij de inventarisatie van ganzenpleisterplaatsen in 1966 kwamen het tracé van de Biesbosch- Hollandsch Diep-Haringvliet als het belangrijkste ganzenwinterkwartier van Nederland en wellicht van West-Europa uit de bus. Cromstrijen nam daarin een vooraanstaande plaats in. De vrijwilligersteams hadden met hun telgezwog stellig veel bijgedragen tot die positie. De telresultaten speelden ook een rol als argumentatie om in 1970 de voorlopige aanwijzing van de buitendijkse gronden als beschermd natuurmonument te doen plaatsvinden. En wederom, veel later, bij de Natura-2000 status.

Gaandeweg ging de entourage waarin ik watervogels telde er fors op achteruit. De komst van de Haringvlietbrug in 1964 nam het vrije zicht naar het westen weg. De haringvlietsluiting elimineerde het tij waardoor de buitendijkse gronden van Cromstrijen, de Hoogezandsche Gorzen, konden afkalven, een proces dat pas dertig jaar later door de komst van een oeververdediging werd gestopt. Kort na de afsluiting kwam op de Brabantse oever van het Hollandsch Diep de Shell-vestiging bij Moerdijk. Daar volgde nadien de uitgroei tot een groot industriegebied dat het zicht over het Hollandsch Diep volkomen domineert.

Er gebeurde meer. In 1987 verwierf de verzekeraar AMEV Cromstrijen. De bedrijfsvoering veranderde grondig. Er begon een ander tijdperk dat tegen het einde van de eeuw eindigde met de liquidatie van het voormalige agrarische landgoed. De gronden gingen deels naar de gemeente voor dorpsuitbreiding en verder naar individuele boeren. Met uitzondering van het oostelijk deel volgde een openstelling voor het publiek. Het beheer over de teruggewonnen buitengronden viel toe aan Staatsbosbeheer, hetgeen geen vooruitgang was ten opzichte van de Ambachtsheerlijkheid bewindvoerders die de Hoogezandsche Gorzen lieten begrazen. Afgezien van het rooien van een weliswaar niet florissant ogend maar daardoor wel vogelrijk bos bleven tot dusver beheersmaatregelen uit.

II - Ganzen ruimen

In de tsunamie van reorganisaties die de overheidsnatuurbescherming de gepasseerde halve eeuw kreeg te verwerken ging het ITBON al snel ten onder c.q. loste de club op in een ander instituut. Maar de telresultaten van watervogels waren wel dermate kostbaar dat de order met de adressen van de tellers werd overgedragen aan de opvolgende organisatie. Deze gingen door, nog steeds ervan uitgaande dat ze met hun veldtellingen een bijdrage leverden aan de bescherming van watervogels en hun leefgebieden. Dat gold ook voor mij. Terugblikkend over de gepasseerde 55 jaar weet ik werkelijk niet meer welke organisaties successievelijk aanklopten met verzoek om het aanstaande seizoen wederom de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen te tellen. Evenmin herinner ik mij wanneer de veertiendaagse telfrequentie overging in eens per maand en vanaf welk jaar niet alleen watervogels maar alle vogelsoorten dienden te worden geteld. Wel is gebeurd dat een vervangende instantie mij eens laconiek verzocht om haar de reeksen telresultaten over voorgaande jaren door te geven. Kennelijk waren die tellingen óf foetsie óf niet overgedragen. Dat verzoek schoot aardig in het verkeerde keelgat. Mijn idealistische idee dat al die ingevulde formulieren ‘ergens’ braaf gerangschikt lagen te wachten op gebruik, kreeg na dat briefje een aardige opdoffer. Op het bewuste verzoek ben ik niet ingegaan.

Al geruime tijd is Sovon de coördinator van de periodieke (water)vogeltellingen. Natuurlijk is Sovon daarvoor de uitgelezen instantie. Alleen, die club maakte wel afspraken om de verzamelde telresultaten door te leiden aan de provincie Zuid-Holland. De Omgevingsdienst van die provincie valt bepaald niet in de prijzen voor vogelvriendelijk beleid, zodat die gang van zaken steeds meer de wenkbrauwen doet fronsen. Op vragen in hoeverre de via Sovon-vrijwilligers verworven telresultaten leidraad waren en zijn bij het uitstippelen van de provinciale ganzenpolitiek waarbij jaarlijks tienduizenden ganzen het loodje leggen, kwamen bezwerende betogen dat hiervoor die tellingen niet werden geraadpleegd. Tja...?

Ik ontveins mij niet dat aan de ganzenscene in dit land kanten zitten die tot een pijnlijke keuze tussen emotie en ratio leiden. Echter, 55 jaar geleden begon ik aan de ITBON-tellingen om het in dit land op te nemen voor de ganzen. Om nu via dezelfde tellingen ertoe bij te dragen dat ganzen worden geruimd, gaat mij emotioneel ver. Toen het ruime rivierlandschap dat decennialang fors bijdroeg aan het telplezier teloorving, kregen de tellingen geleidelijk aan al iets plichtmatigs. Nu ook een aantal dierbaar geworden landschapselementen ten onder gingen aan een dijkverzwaringssklus en vervolgens de autoriteiten Cromstrijen selecteerden om hun megawindturbines te plaatsen houd ik de tellingen voor gezien. Wellicht ga ik mij te buiten aan verongelijkt wensdenken. Het zij zo.

Literatuur

Eygenraam, J.A. 1962. Periodieke waterwildtellingen. Het Vogeljaar 10: 380-381.

Mörzer Bruyns, M.F. 1966. Pleisterplaatsen van wilde ganzen in Nederland. Het Vogeljaar 14: 235-262.

Ouweneel, G.L. 1979. Grauwe Ganzen Anser anser op Cromstrijen, waarnemingen op een pleisterplaats langs het Hollands Diep. Limosa 52: 1-11.

Ouweneel, G.L. 2002. Oeververdediging Hollandsch Diep gereed. De Levende Natuur: 102: 280-284.

Notulen voorjaarsbijeenkomst vogelwerkgroep d.d. 29-03-2018

Janus Verkerk

Aanwezig 30 deelnemers.

Om 20.00 opent Marianne van der Waal de vergadering.

Afwezig met kennisgeving : Gert Huijzers, Marco Lodder, Joke Boerlage, Hugo Snel, Kees van Leenen. Afgemeld voor vogelwerkgroep wegens verhuizing Adrie Bakx.

De volgende nieuwe leden worden welkom geheten:

Yvonne van Gennip, Richard Buskens, Ellen van der Schoor, Janneke Hugenholtz en Frank Bakker. Een speciaal welkom voor de gastspreker Bas Roels van WNF en het droomfonds.

Mededelingen

- Arie van der Linden heeft een hartoperatie ondergaan. Het gaat goed met hem.
- In de ABH heeft het huis van van Rij de status "natuurhuis" gekregen.
- 2018 is het jaar van de Huiszwaluw. Via Joke is hieraan al ruchtbaarheid gegeven.
- Er is 1,7 miljoen euro beschikbaar voor het verbeteren van het Oudeland van Strijen.
- 22 september is er een excursie naar "de Schouwse schatkamer". Aanmelden bij Gerard verplicht. Max. 25 deelnemers.
- Er heeft zich, behalve Joke Boerlage, nog niemand gemeld voor de redactie van IVV.
- Cees Mesker heeft gevraagd 2 gebiedjes te inventariseren, de Eeuwes bij de vijf schelpen en locatie Boendersweg.
- Sovon zoekt kandidaten voor de ledenraad.
- 7 mei vindt op verzoek van het IVN een excursie plaats. Wie zou die willen leiden?
- 16 april geeft Ben Koks van de werkgroep Grauwe kiekendief een lezing in de Hoeksche Waard.

Resultaten MAS telling (meetnet agrarische soorten)

In de Hoeksche Waard liggen 55 MAS telpunten. Vier keer per seizoen wordt per punt een korte telling gehouden. Gelukkig staan Gele kwikstaart, Graspieper en Veldleeuwerik nog in de top 10. Wij scoren zo'n 43 territoria per 100 ha.

Er worden nog nieuwe tellers gevraagd.

Roofvogels Hoeksche Waard

In 2017 werd ternauwernood een nest Bruine kiekendief gered voor de combine dankzij de melding van een agrariër. Het is het tweede bekende geval van een Bruine kiekendief in landbouwgewas. De eerste was in een luzerneveld, nu in zomergerst.

Er is een nieuwe digitale atlas over vogeltrek, de vogeltrekatlas. Online kunnen van alle geringde vogels in Nederland de terugmeldingen worden bekeken, naast heel veel andere informatie zoals max. leeftijden, trekbanen, aantal geringde exemplaren etc. Helaas heeft van roofvogels en uilen nog geen vervaging plaatsgevonden van de ringlocaties.

Nestkast live heeft een camera geplaatst in de Hoeksche Waard bij een Buizerdnest. Voor een ieder online te volgen.

Er volgt een uitgebreid relaas, ondersteund met prachtige beelden, over de redding van 2 juveniele Buizerds op een nest waarvan een ouder door vermoedelijke vergiftiging om het leven is gekomen. Dit gebeuren vond plaats buiten de Hoeksche Waard namelijk onder Rijsoord.

Gerard Ouweneel wijst op een artikel in IVV 2018 over de omgevingsdienst Haaglanden. Zij hebben 10 functionarissen in dienst genomen die een rechtstreeks aanspreekpunt zijn voor calamiteiten bij vogels zoals b.v. nestverstoring.

Na de pauze geeft Bas Roels een uitgebreide uiteenzetting over de uit te voeren plannen in het Haringvlietgebied. Deze plannen, die al gedeeltelijk in uitvoering zijn, worden gefinancierd uit het Droomfonds, een instrument via de nationale postcode loterij. Nederland heeft een internationale sleutelrol voor trekvisserij als Fint, Steur, Zalm, Elft, Houting etc. De intrek van deze soorten is sterk belemmerd door de vele kunstwerken in onze rivieren. In de Hoeksche Waard zal op de Korendijkse slikken 10 ha. intergetijdegebied, 60 ha. nat grasland en 50 ha. rietland worden verwezenlijkt. Tevens

wordt de wandelroute opgelapt en komt er een nieuwe kijkhut. Het herstel van het Piershilse gat is een project samen met het HWL. Ook komt er in samenwerking met het HWL een 4 ha. groot nieuw eiland ten zuiden van de Korendijkse slikken. Hier komt ook een kijkhut. Ook komt er schot in de ontwikkeling van de Leenheeren polder. Ook op Flakee komen grootschalige natuurontwikkelings plannen in uitvoering zoals het Zuiderdiep, de Westplaat buitengronden en de Scheelhoek. Draagvlak wordt gecreëerd middels educatie, mogelijkheden voor recreatie en natuurbeleving. Ook is beperkt woningbouw in een aantal gebieden helaas een noodzakelijk compromis. Op 5 september gaan de Haringvlietsluizen op een kier.